herpy

GRODOR

Madagascan Mantella

Mantella madagascariensis

Mantella madagascariensis är en liten, dagaktiv groda från regnskogarna i östra centrala Madagaskar: svart med rödorange, svartfläckiga bakben, ljusgröna fläckar vid frambenen och en himmelsblå, hästskoformad teckning på strupen. Den blir bara 21-25 mm, lever av myror och andra små leddjur och kräver ett svalt, fuktigt terrarium. Arten är sårbar i naturen, så välj helst uppfödda djur.

Familj: Mantellidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**21-25 mm** nos-kloaklängd
Livslängd	**4-8 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Regnskog och bergsskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fångenskap	**Inget** Uppfödda djur. Viltfångade djur kan behålla giftet länge
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 4 vuxna djur
Temperatur, dag	**20-23 °C**
Temperatur, natt	**16-18 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**I grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Grodyngel i vatten**
Äggläggning	**På marken**
Könsmogen	**12-18 mån.**
Ägg per läggning	**12-30**
Kläckning	**3-12 dagar**
Larvtid	**56-112 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Alger/växter och färdigfoder**
Yngelvård	**Ingen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Mantella madagascariensis är en liten, kraftigt byggd groda med svart rygg och starkt färgade lemmar. Över nosen löper en grön eller gul rand längs huvudet. Överarmar och lår är gula till gröna, medan underben och fötter är rödorange med svarta fläckar. Ljusgröna till gula fläckar fortsätter ut på sidorna nära frambenen. Teckningen varierar från djur till djur. Den starka färgen är en varningsdräkt: grodan är giftig för rovdjur.

Hanarna är 21-22 mm och honorna 24-25 mm från nos till kloak, och enstaka djur mäter från 20 till 28 mm. Hanarna är också slankare. Arten beskrevs 1872 som *Dendrobates madagascariensis*, och den kan rymma flera dolda arter.

M. madagascariensis förväxlas lätt med *M. baroni*, som har nästan samma teckning, och med *M. pulchra*, som ser ut som en brunare och mer urblekt version. Den säkraste skillnaden mot *M. baroni* är strupen: *M. madagascariensis* har en himmelsblå, hästskoformad teckning, medan *M. baroni* har en enda svart fläck eller en helt svart strupe. Det röda på bakbenen går hela vägen genom låret hos *M. madagascariensis* men stannar vid leden hos *M. baroni*. Djur i handeln är därför ofta ihopblandade.

Liksom hos hela släktet sitter det giftiga alkaloider i huden. Grodorna tillverkar dem inte själva utan tar upp dem från de myror och kvalster de äter i naturen. Giftet är inte särskilt farligt för människor, men kontakt bör undvikas, och händerna tvättas efter all kontakt med djur och terrarium. Hos djur som matas med odlade foderdjur verkar giftet försvinna, så uppfödda djur räknas som ogiftiga. Arten förökar sig sällan i fångenskap. Livslängd, terrariemått och fler skötselsiffror är inte dokumenterade för den och är lånade från andra arter i släktet *Mantella*; det är markerat i texten.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

Utbredning och livsmiljö

Mantella madagascariensis finns bara på Madagaskar, där hela släktet är hemmahörande. Arten lever i östra centrala Madagaskar, i bergstrakter från området vid Niagarakely i norr till Ranomafana i söder, på ca 700-1.050 meters höjd. Utbredningen är förhållandevis liten, och arten håller sig till regnskog som inte är nedbruten.

Arten är sårbar (VU) på IUCN:s rödlista. Hoten är förlust av skog till jordbruk, timmeravverkning och kolbränning, och insamling för handel kan också ha betydelse. Den står på CITES bilaga II tillsammans med resten av släktet.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Grodan lever på skogsbotten i fuktig tropisk och subtropisk skog, både i låglandet och i bergsskog, och den håller sig helst i skogen och i skogsbrynet längs vattendrag. Den går bland lövlager, sten och mossa och är aktiv på dagen, då den jagar små leddjur och patrullerar sitt område.

Året är delat i en regntid och en svalare torrtid. Släktet är mest aktivt under den blötaste perioden från december till februari, när hanarna kväker högljutt för att försvara revir och honorna äter sig feta på myror och kvalster före leken. När regnet upphör och de svalare månaderna kommer blir djuren mindre synliga och lever dolda i lövlagret. Arten leker vid vattendrag. Äggen läggs på land i fuktiga fördjupningar, och kraftigt regn sköljer de utvecklade grodynglen ut i vattnet. Dag och natt är förhållandevis svala i bergsskogen, och det ska terrariet efterlikna.

Skötsel

TERRARIET

Ett lågt, flackt terrarium på minst 60 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd) rymmer en grupp på fyra vuxna djur. Grodan lever på marken, så bottenytan är viktigare än höjden. Måttet är lånat från släktskapsnära arter, eftersom det inte finns mått för själva arten. Hanarna är territoriella och kämpar om platser, så välj hellre ett större än ett mindre terrarium och ge många gömställen, så att alla djur kan dra sig tillbaka.

En enkel inredning är en botten av fuktig sphagnum, några bitar korkbark, konstgjorda eller levande växter och en liten, låg vattenskål. Fuktigt hushållspapper kan användas i stället, men måste bytas ofta, ibland dagligen. För ett levande terrarium läggs först ett dräneringslager av grus eller leca-kulor, sedan ett nät och därpå flera centimeter jord och löv. Använd inte vanlig trädgårdsjord med gödning, och skölj växterna noga från bekämpningsmedel. Locket ska hålla kvar fukten, men en del av det ska vara nät, så att luften inte står stilla.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten

TEMPERATUR

Mantella madagascariensis trivs svalt. På dagen ska det vara 20-23 °C, och på natten får temperaturen sjunka till 16-18 °C. Korta perioder upp mot 24 °C kan klaras, men längre tid med värme ger sjukdom och kan döda djuren. Siffrorna är lånade från släktet och från släktskapsnära arter och är inte dokumenterade för själva arten.

De flesta vanliga vardagsrum är lämpliga hela året, men en fönsterbräda i söderläge är det inte. Se upp med lampor över terrariet, särskilt om det finns levande växter: använd LED eller annat ljus som inte värmer. Mät temperaturen med en digital termometer i djurens höjd. En egentlig vintervila är inte dokumenterad, men en svalare och något torrare period används för

att utlösa lekbeteende (se Avel).

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten ska vara hög större delen av tiden, 70-100 %, särskilt när det är varmt. Spruta terrariet med avklorerat vatten varje dag, kraftigt i varmt väder och något mindre när det är kallt. Botten ska vara fuktig, men inte vattenfylld. Sätt gärna glas eller plast över delar av nätlocket för att hålla kvar fukten, och se till att luften ändå kan röra sig.

Veckor eller månader med torrare förhållanden följda av kraftig sprutning kan hos släktet utlösa lekbeteende. Om luften blir för torr under längre tid torkar huden ut, och djuren tappar i vikt.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Ställ in en låg vattenskål i terrariet och låt den alltid vara fylld. Grodorna är dåliga simmare, så skålen ska vara så låg att de lätt kan ta sig upp, och den får inte ta upp mycket av botten. Djupet är inte dokumenterat, men högst ett par centimeter är gott och väl.

Amfibier tar upp vatten och ämnen genom huden, så använd bara regnvatten, osmosvatten med tillsatta mineraler eller kranvatten som behandlats mot klor, kloramin och tungmetaller. Byt vattnet varje dag eller varannan dag och skrubba skålen ren när det finns beläggning. Använd inga rengöringsmedel.

LJUS OCH UVB

Något UVB-behov är inte dokumenterat hos arten, och grodorna klarar sig utan. Ett svagt UVB-ljus (Ferguson-zon 1) kan användas som valfritt tillägg, om det finns skugga och växter, så att djuren kan välja. Ljus till växterna får inte ge värme. Ha ljuset tänt ca 10-12 timmar om dagen och låt det vara mörkt på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Grodan är en ivrig jägare och kan äta förhållandevis stora byten i förhållande till sin storlek. I naturen lever den mest av myror och kvalster. I terrariet matas den med små leddjur, och de flesta tar gärna foder på upp till ca 6 mm: odlade vinglösa bananflugor, hoppstjärtar, nykläckta syrsor, bladlöss, små kackerlackslarver, termiter, små spindlar och larver av rismjölbagge. Mycket små vaxmalslarver kan användas som omväxling. Variation förebygger brister.

Ge 5-15 foderdjur per groda varannan dag, och justera efter hur feta djuren är. I svalt väder räcker en utfodring i veckan. Sprid fodret på flera ställen, annars jagas svaga hanar bort från maten av de starka. Pudra foderdjuren med ett bra kalk- och vitaminpulver vid var annan eller var tredje utfodring, och vid varje utfodring av ungar. Mängderna är lånade från besläktade arter. Bananflugor och nykläckta syrsor är sällan att få i vanliga djuraffärer, så de bör odlas själv eller beställas hos en stor leverantör.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Mantella madagascariensis är dagaktiv och kan ses patrullera i sitt område och jaga mat större delen av dagen. Hanarna kväker från lövlagret för att försvara området och locka honor, och de kan brottas med varandra. Djuren hålls bäst i en liten grupp med många gömställen och gott om plats.

Grodor bör så långt möjligt inte hanteras. Huden är ömtålig och tar upp ämnen från händerna. Om en groda måste flyttas, till exempel vid rengöring, använd en liten, ren plastbehållare och rör den inte med torra händer. Nyinköpta, vildfångade djur är ofta avmagrade och har parasiter, så de ska gå i karantän i flera veckor eller månader i ett enkelt, enkelt inrett terrarium. Välj helst uppfödda djur.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är mindre och smalare än honorna och kännas igen på sitt läte. Hos släktet har hanarna också synliga körtelkuddar på insidan av låren. Honorna blir något större (24-25 mm mot 21-22 mm). Könsmognad förmodas inträda vid omkring 12-18 månader, men åldern är inte dokumenterad för själva arten. Hos den liknande *M. baroni* har det lyckats att få yngel i grupper på sju djur eller fler.

Det är bäst att köpa en liten grupp ungar och låta dem växa upp tillsammans, så att du kan vara säker på att få djur av båda könen.

PARNING

Parningen följer regntiden. I fångenskap lånas metoden från släktskapsnära arter: en svalare och något torrare period i upp till tre månader med ca 10 timmars ljus, mer sällan sprutning, lägre vattennivå och mindre foder, där temperaturen sällan går över 22 °C. Därefter återgår ljus, temperatur och foder till normalt, och det sprutas kraftigt. Perioden kan vara en belastning, så håll ögonen på djurens vikt och flytta djur som ser dåliga ut till ett eget terrarium. Metoden är inte dokumenterad för själva arten.

Honor som är redo sväller av ägg några veckor efter viloperioden. Gott om foder och fukt är nyckeln.

ÄGG OCH GRODYNGEL

Honan lägger äggen på land, i fuktiga fördjupningar eller springor. Antalet är inte dokumenterat för arten själv; räkna med 12-30 ägg som hos den ungefär lika stora *M. aurantiaca*. Den liknande, något större *M. baroni* lägger över 50 och upp till ca 130 ägg. Ofta är bara en del av äggen befruktade, och ibland inga alls.

Hos besläktade arter flyttas äggen efter ca tre dagar till en sluten behållare, där de ligger ovanpå en mosstuss så att de precis rör vid vattenkanten utan att svämmas över. Under lock hålls luften fuktig. Det finns ingen yngelvård. Grodynglen lever de första dagarna på gulan. Därefter matas de dagligen eller varannan dag med alger som spirulina och chlorella, fiskflingor, röda mygglarver och dafnier. Föd upp dem tillsammans i stora plastbehållare med en tuss javamossa eller en bit pothos, som ger skydd och håller vattnet rent. De första veckorna ska vattnet vara 3-5 cm djupt, senare upp till ca 10 cm. Vattentemperaturen ska ligga på 18-26 °C utan stora svängningar, och vattnet ska vara behandlat mot klor och tungmetaller. Mata inte för mycket, eftersom vattnet då blir dåligt.

METAMORFOS

Grodynglen bryter ut ur ägget ca 3-12 dagar efter äggläggningen, och tidpunkten är lånad från släktskapsnära arter. De första grodynglen får frambenen omkring åtta veckor efter äggläggningen, och resten förvandlas under de följande fyra till åtta veckorna, så att larvtiden blir ca 56-112 dagar. Grodyngel från samma kull utvecklas i olika takt.

När frambenen visar sig flyttas grodynglet till en behållare med högst 1 cm vatten och ett tätslutande lock. Så snart svansen håller på att tas upp flyttas den lilla grodan till ett landterrarium med fuktigt hushållspapper och ett gömställe av till exempel ett pothosblad, ett torrt ekblad eller en hopskrynklad fuktig servett.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nyligen förvandlade grodorna är bara ca 7-10 mm långa och ska ha gott om små leddjur. Bananflugor och nykläckta syrsor tas av de flesta, men är för stora för de minsta, som får hoppstjärtar, bladlöss eller en tuss fuktig lövkompost med små djur. Håll dem enskilt i små behållare eller två till fem tillsammans i behållare på ca 13 × 13 × 8 cm. Ge alltid lite foder och pudra det med kalk och vitaminer vid varje utfodring.

När de är 2-3 månader gamla kan de flyttas till ett större terrarium med mossa eller jord, bark och växter. De unga djuren sköts som de vuxna. De fullt utvecklade färgerna kommer typiskt efter 3-8 månader, och hos enstaka först efter ca tio månader.

Hälsa och vanliga misstag

Mantella madagascariensis är i fångenskap känslig för värme och torka, och de flesta problem kommer av fel klimat eller foder. De typiska felen är:

- För hög temperatur. Längre tid över ca 24 °C ger stress och dålig aptit och kan döda djuren.
- För torr luft eller för sällan sprutning, som torkar ut huden. Djuren tappar i vikt.
- Brist på kalk och vitaminer, eftersom foderdjuren inte har pudrats. Det ger dålig tillväxt och sneda ben.

- Svaga djur som jagas bort från maten av de starka hanarna. Mata på flera ställen och dela på djuren om några mobbas.
- Smutsig botten och stillastående luft, som ger bakterier och svamp. Byt botten och rengör vattenskålen regelbundet.
- Vildfångade djur, som ofta anländer avmagrade och med parasiter. Karantän och veterinär är nödvändigt.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig kropp och är aktivt på dagen. Sök en veterinär med kunskap om amfibier om djuret tappar i vikt, inte äter på flera veckor eller har sår eller svullnader.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.